

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

İFADE, ÖRGÜTLENME
VE BARIŞÇIL GÖSTERİ
HAKKI ÇERÇEVESİNDE

YÖK KANUNU 54. MADDE

SİVİL ALAN ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ
2025

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

(*) Sivil Alan Araştırmaları Derneği Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve STGM tarafından yürütülen BİRLİKTE Kurumsal Destek Programı katılımcısıdır. Bu alıştayın içeriği tamamıyla Sivil Alan Araştırmaları Derneği'nin sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin ve STGM'nin görüşlerini yansıtılmak zorunda değildir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

A - İfade , Örgütlenme Ve Barışçıl Gösteri Haklarının Kampüste Kullanımının Önemi

İfade özgürlüğü, örgütlenme hakkı ve barışçıl toplantı yapma özgürlüğü, demokratik toplumların temel taşlarıdır ve birbirleriyle yakından bağlantılıdır. İfade özgürlüğü, bireylerin düşüncelerini serbestçe dile getirmesini ve bilgi alışverişinde bulunmasını sağlar. Bu hak, farklı bakış açılarını ve görüşleri içeren bir sivil toplumun oluşmasına katkıda bulunur. Örgütlenme ve barışçıl toplantı yapma hakkı ise bireylerin ortak hedefler doğrultusunda bir araya gelerek kolektif bir ses oluşturmalarına imkan tanır.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

İfade özgürlüğü, örgütlenme ve barışçıl toplantı hakları birbirini tamamlayan haklardır çünkü bireylerin fikirlerini paylaşmaları ve savunmaları için etkili yollar topluluklar kurmak ve toplantılar düzenlemektir. Bu haklar, demokratik katılımı teşvik eder ve kamuoyunun şekillenmesine yardımcı olur. Bu bağlamda, ifade özgürlüğü ile örgütlenme ve toplantı hakları, demokratik toplumların işleyişinde kritik bir rol oynayan, birbirini destekleyen temel unsurlar olarak öne çıkar.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Türkiye’de üniversite kampüslerinde ifade özgürlüğü, örgütlenme hakkı ve barışçıl gösteri hakkı konusunda çeşitli engeller ve kısıtlamalar gözlemlenmektedir. Öğrencilerin demokratik haklarını kullanabilecekleri güvenli ve özgür bir ortamın sağlanması gerekirken, zaman zaman baskılar ve yasaklarla karşılaştıkları görülmektedir. Ekonomik tehditler, hukuki baskılar, cezai yaptırımlar ve özellikle belirli hassas konularda toplulukların oluşumunu engelleyen kısıtlamalar, üniversite kampüslerinin demokratik yapısıyla çelişmektedir. Bunun sonucunda, öğrenciler örgütlenme ve ifade özgürlüğü haklarını kullanmaktan çekinmekte, bu da demokratik katılımın azalmasına ve farklı düşüncelerin ifade edilmesinin zorlaşmasına yol açmaktadır.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Üniversiteler, öğrencilerin özgürce fikirlerini paylaşabileceği, barışçıl toplantılar düzenleyebileceği ve örgütlenme haklarını kullanabileceği alanlar olmalıdır. Ancak ne yazık ki, hükümet ve üniversite yönetimleri, bu hakların kullanımını kısıtlamak adına çeşitli engeller getirmektedir. İfade özgürlüğüne yönelik sınırlamalar, öğrencilerin farklı düşüncelerini ve eleştirilerini açıkça dile getirdikleri için cezalandırılmalarına yol açmaktadır. Barışçıl toplantı hakkına getirilen kısıtlamalar, öğrenci gruplarının ortak hedefler doğrultusunda bir araya gelmesini zorlaştırmaktadır. Örgütlenme hakkının ihlali ise, öğrencilerin sivil toplum faaliyetlerine katılmasını ve demokratik süreçlere dahil olmasını engellemektedir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Bu tür kısıtlamalar, üniversitelerin demokratik ve özgür yapısını zayıflatmakta ve öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Oysa ki üniversiteler, farklı görüşleri barındıran bireylerin özgürce kendilerini ifade edebildiği ve demokratik değerlere uygun bir ortamın sağlandığı yerler olmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ile güvence altına alınan ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde “resmî makamların müdahalesine maruz kalmadan düşünce ve kanaatlerini açıklama ve yayma özgürlüğü” olarak tanımlanan ifade özgürlüğü, sivil alanın oluşturulmasını sağlayan temel haklardan biridir. (Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 2: İfade Özgürlüğü, 2018).

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Yaşanan birçok örnek, kampüslerin sivil alan bağlamında ele alındığında ifade özgürlüğü hakkının pek çok durumda ihlal edildiğini göstermektedir. Kampüs yaşamında temel olarak sağlanması gereken koşullar arasında ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmadan eğitim alabilmek, sansür ya da otosansüre uğramadan derslerde fikirlerini dile getirebilmek, eleştirel düşünme becerilerini özgürce kullanabilmek, akademik çalışmalar kapsamında özgün tartışmalar yürütebilmek, konu seçimi konusunda özgür olmak ve herhangi bir disiplin soruşturması, burs iptali ya da diğer yaptırımlara maruz kalmadan kendini ifade edebilmek yer almaktadır. Ek olarak, öğrencilerin hem kampüs içinde hem de kampüs dışında herhangi bir baskı ya da müdahale olmaksızın ifade özgürlüğünü kullanabilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Ancak araştırmalarımız, Türkiye'deki üniversitelerin bu temel koşulları sağlamakta yetersiz kaldığını göstermektedir. Daha özgür ve verimli bir akademik ortam umuduyla üniversiteye başlayan öğrenciler, kısa sürede beklentilerinin karşılanmadığını ve çeşitli kısıtlamalarla karşılaştıklarını dile getirmektedir. [1] Hükümetin ve üniversite yönetimlerinin baskıları, öğrencilerin ifade özgürlüğünü kullanmalarını zorlaştırmakta ve akademik ortamda özgür düşüncenin gelişmesini engellemektedir. Üniversitelerdeki bu kısıtlamalar, öğrencilerin eleştirel ve çok sesli bir ortamda kendilerini geliştirmelerini önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Birincil olarak, hükümetin belirli politik görüşleri ve ideolojileri doğrultusunda üniversite yönetimlerine baskı yapması, farklı düşüncelerin ve eleştirel bakış açılarının bastırılmasına neden olmaktadır. Bu durum, öğrencilerin fikirlerini açıkça dile getirmelerini ve farklı görüşlerle karşılaşmalarını zorlaştırmaktadır. İkinci olarak, üniversite yönetimleri de öğrencilere baskı uygulayarak ifade özgürlüğünü sınırlandırmakta ve bireylerin kendilerini sansürlemelerine yol açmaktadır.

İfade özgürlüğü, toplanma ve örgütlenme özgürlükleriyle doğrudan ilişkilidir. İfade özgürlüğü genel bir hak olarak kabul edilirken, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri bu hakkın belirli biçimlerde kullanımına olanak tanımaktadır.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Toplanma özgürlüğü, bireylerin düşüncelerini toplantılar, gösteriler ve yürüyüşler aracılığıyla kolektif bir şekilde dile getirebilmesini güvence altına alırken; örgütlenme özgürlüğü, bireylerin ortak bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek örgütlenmesini ve faaliyetlerini bu çerçevede yürütmesini sağlar. Örgütlenme özgürlüğü, ifade özgürlüğünün kolektif bir biçimde kullanımı açısından hayati bir öneme sahiptir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

B – YÖK KANUNU' NUN BU HAKLARA YAKLAŞIMI

22.09.2022 tarihine kadar öğrencilerin disiplin işlerinin tamamı 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 54. Maddesinin (a) bendi referansıylayönetmeliklerle düzenlenmesi hüküm altındaydı. Ancak bu tarihte Anayasa Mahkemesi bu bendin *suçta ve cezada kanunilik prensibi* nedeniyle “Kanun’un 54. maddesinin (a) fıkrasında düzenlenen disiplin suç ve cezalarına işaret ettiği anlaşılan disiplin işlemleri ile ilgili hususlar belirli bir açıklık ve kesinlikte ortaya konulmamış, disiplin cezası gerektiren eylemlerle disiplin cezalarının belirlendiği ancak disiplin suç ve cezaları arasında yeterli bağlantının kurulmadığı bir alanda idareye söz konusu alanın yönetmelikle düzenleme yetkisi verilmiştir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Buna göre ilgililerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun uygulanacağını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanıyacak şekilde belirliliğe sahip olmayan düzenlemelerle idareye yönetmelik çıkarma yetkisi verilemez” gerekçesiyle iptal edilmiştir. Böylece hem YÖK’ün hem de üniversitelerin disiplin yönetmelikleri hukuki anlamını yitirmiştir.

02.02.2023 tarihinde ise 54. Maddede yapılan değişlikle disiplin suç ve cezaları tanımlanarak kanuna eklenmiştir. Düzenlemenin ilk halinde söz konusu haklarla ilgili olarak, 54. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde “Yükseköğretim kurumu içinde izinsiz olarak bildiri dağıtmak, afiş veya pankart asmak”, (b) bendinin (7) numaralı alt bendi:

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

"Yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemek" disiplin suçu olarak tanımlıydı. İfade özgürlüğü, bireyin bilgiye, farklı düşüncelere ve haber kaynaklarına serbestçe erişebilmesini, kanaatlerinden ötürü herhangi bir yaptırıma maruz kalmamasını ve bu düşüncelerini bireysel olarak ya da başkalarıyla birlikte özgürce açıklayabilmesini, savunabilmesini ve yayabilmesini kapsamaktadır. Bu özgürlüğün mümkün olan en geniş şekilde korunması, demokratik toplum düzeninin temel gerekliliklerinden biridir. Siyasal ve toplumsal çoğulculuğun sağlanması, farklı görüşlerin barışçıl yollarla ve özgürce ifade edilebilmesine bağlıdır. Bu sebeple, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü, demokratik sistemin sürdürülebilirliği açısından hayati öneme sahiptir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Ayrıca özgürlüğü yalnızca içerik bakımından değil, aynı zamanda bu düşüncelerin ifade edilif biçimlerini de güvence altına almaktadır. Bu bağlamda, düşüncelerin yayılmasını sağlayan bildiri dağıtma, afif veya pankart asma gibi eylemler de şüphesiz ki ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir.

Öte yandan Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" başlıklı 34. maddesine göre "Herkes önceden izin almadan silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir." Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak için yetkili makamlardan izin bir şart değildir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü" başlıklı 11. maddesine göre, "Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir." Bu bakımdan AİHS nezdinde toplanma özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüğünün ne kadar iç içe olduğu görülebilir.

Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti kapsamında ve 34. Maddesinde yer alan Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı kapsamında mevcut bu düzenleme, bir sınırlama niteliğindedir. Temel hak ve özgürlüklere getirilecek kısıtlamalar, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ilkelere uygun olmalıdır. Buna göre, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, ilgili maddede öngörülen özel sınırlama gerekçelerine dayanmalı, hakkın özüne zarar vermeden ve yalnızca kanunla düzenlenmelidir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Aynı zamanda, bu sınırlamanın Anayasa'nın lafzına ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gerekliliklerine, laik cumhuriyet ilkelerine uygun olması ve ölçülülük ilkesine riayet etmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, ilgili norm ile getirilen sınırlamanın, hakkın özüne dokunmaması ve demokratik toplum düzeni ile ölçülülük ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereklidir.

“Yükseköğretim kurumu içinde izinsiz olarak bildiri dağıtmak, afiş veya pankart asmak” ve “Yükseköğretim kurumuna ait kapalı veya açık mahallerde yetkililerden izin almadan toplantılar düzenlemek” eylemlerini doğrudan disiplin suçu olarak saymakta ve ilki için kınama ikincisi için bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezası öngörmekteydi.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Söz konusu düzenlemeler, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, ifade özgürlüğünün ve toplantı ve gösteri hatta örgütlenme özgürlüğünün özüne doğrudan etki edecek şekilde kümülatif bir biçimde yükseköğretim kurumları içinde bildiri dağıtmayı, afiş veya pankart asmayı ya da toplanmayı disiplin cezasına bağlamak ve zorunlu bir izin rejimine tabi tutmak Anayasa'ya aykırı bir müdahale teşkil etmekteydi.

Anayasa Mahkemesi ilgili maddelerle ilgili yaptığı norm denetimi neticesinde 19.04.2024 tarihli resmi gazetede yayınlanan 2024/55 Karar sayılı kararı ile[1] “Bu bağlamda, ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemlerin izin alınmadan gerçekleştirilmesini kategorik olarak disiplin yaptırımına tabi tutmak suretiyle sınırlamanın anılan hak bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.”

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

ve “Kuralla, toplantıların ve gösteri yürüyüşlerinin, yükseköğretim kurumlarının kapalı veya açık alanlarında nasıl gerçekleştirilebileceğine ilişkin bir düzenleme getirilmemiş, toplantı yapmak izin alma şartına bağlanmış, izin almaksızın yapılan toplantıların yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma cezasıyla cezalandırılması hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla Anayasa'nın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından özel olarak öngördüğü güvenceyi dikkate almayan kural, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen, sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükmüne aykırılık teşkil etmektedir,” gerekçeleriyle söz konusu maddeleri iptal etmiştir.

[1]

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/04/20240419-4.pdf>

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

İptal kararının ardından söz konusu fiillere ilişkin yeni bir düzenleme yapılmısa da bazı üniversiteler, Kanununun 54. Maddesinin 1. Fıkrasının (b) bendinin 1. Alt bendinde yer alan “Öğrenme ve öğretim hürriyetini engelleyici veya yükseköğretim kurumlarının işleyiş ve huzurunu bozucu eylemlerde bulunmak,” şeklinde tanımlı disiplin suçu kapsamında ifade özgürlüğü, toplantı özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğüne dair fiilleri çeşitli biçimlerde disiplin soruşturmasına tabi tutmakta ve cezalandırmaktadır.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

A – EĞİTİM ÖĞRETİM HAKKINA MÜDAHALE OLARAK UZAKLAŞTIRMA CEZASI SORUNU

Yukarıda bahsi geçen hakların kullanımını neticesinde öğrenciler disiplin soruşturması ve uzaklaştırma gibi cezalarla karşılaşmaktadır. Bu fiillerin çeşitli gerekçelerle cezalandırılması haklara haksız müdahale teşkil ettiğini inceledik. Bu bölümde ise uzaklaştırma şeklinde uygulanan ceza tipine ilişkin değerlendirmelerde bulunacağız.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Uzaklaştırma cezasından önce kanunun ilk halinde var olan ve daha sonra iptal edilen uzaklaştırma “tedbirinden” de bahsetmek gerekir. Kanunun 54. maddesinin (6) numaralı fıkrasının (f) bendinde *“Yükseköğretim kurumunda bir veya iki yarıyıl uzaklaştırma cezası ile çıkarma cezası gerektiren suçlarda soruşturma açmaya yetkili amirin teklifi üzerine veya resen rektörün kararıyla otuz günü geçmemek üzere öğrencinin yükseköğretim kurumu binalarına sokulmaması yönünde tedbir uygulanabilir”* şeklinde bir tedbir öngörülmekteydi. Aynı kanunda aynı zamanda uzaklaştırmanın bir ceza olarak öngörülmesi göz önüne alındığında masumiyet karinesi ihlal edilerek, öğrenciler soruşturma sürecinde “tedbiren” cezalandırılmaya maruz bırakılıyordu.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Hatta bazı üniversitelerde öğrencileri kampüslerden uzakta tutmak maksadıyla, otuz günü aşan (1 yılı bulan örnekler de mevcuttur) ya da uzaklaştırma cezası gerektirmeyen fiillerde dahi uygulanmaktaydı. Bu tedbirin ağırlıklı biçimiyle bu raporda bahsi geçen hakların kullanımına karşı engelleme yöntemi olarak kullanıldığı sayısız örnek kamuoyuna da mal olmuştur. Yine yukarıda bahsi geçen Anayasa Mahkemesi kararıyla *“tedbirin, henüz söz konusu eylemlerin gerçekleştiği yönünde bir sonuca ulaşılmamış olduğu esnada uygulanacağı da gözetildiğinde, anılan disiplin cezalarını gerektiren eylemlerin tümü yönünden yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasının gerekli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.”* gerekçesiyle söz konusu düzenleme iptal edilmiştir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Tedbir dışında uygulanan fiillere göre değişen bir haftadan 2 yarıyla kadar uzayabilen uzaklaştırma cezası ise bundan farklı bir olgudur.

Uzaklaştırma cezasını Kanun, belirli bir süre için, öğrencinin yükseköğretim kurumundan uzaklaştırıldığını ve bu sürede öğrencilik haklarından yararlanamayacağının yazı ile bildirilmesinden ibaret şeklinde düzenlemiştir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Temel hak ve özgürlükler yalnızca kanunla kısıtlanabilir. Burada “kanun” kavramı, hem şekli hem de maddi anlamda bir düzenleme olmasını gerektirir. Başka bir ifadeyle, temel hakları sınırlandıran düzenlemenin yalnızca şeklen bir kanun olması yeterli olmayıp, içeriği bakımından da belirli ve erişilebilir nitelikte olması gerekmektedir. Maddi anlamda bir kanunun getirdiği sınırlamaların açık, öngörülebilir ve kesin olması beklenir. Kanunilik ilkesi kapsamında, getirilen düzenlemenin yeterince açık bir şekilde kaleme alınmış, herkes tarafından erişilebilir ve bireylerin makul bir çerçevede öngörebileceği nitelikte olması gerekir. Ancak bu hüküm, uygulamada belirsizlik içermektedir. Zira, öğrencinin hangi haklardan mahrum kalacağı açıkça belirtilmemiştir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Öğrencilik hakkının kapsamına giren unsurların; eğitim kurumunun sunduğu imkânlardan yararlanamama, öğrencilik statüsünün getirdiği avantajlardan mahrum kalma veya tamamen eğitim öğretim hakkında yoksun bırakılma şeklinde mi uygulanacağı net değildir. Bu durum, öğrencinin derslere katılımının engellenmesini veya sınavlara girme hakkının elinden alınıp alınmadığını muğlak hale getirmektedir. İlgili düzenlemenin bu belirsizlik nedeniyle idari makamlar tarafından geniş yorumlanarak uygulanması, eğitim hakkının fiilen ortadan kaldırılması gibi ağır sonuçlara yol açmaktadır.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Ayrıca, bu düzenleme kapsamında öğrencilik hakkının tam olarak ne anlama geldiği, hangi şartlarda ve nasıl sınırlandırılabilceği de kanunda açıkça belirlenmemiştir. Örneğin, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 44-c maddesi, öğrencilik hakkı ile sınav hakkını birbirinden ayıran ifadeler içermektedir. Bu madde, bazı durumlarda öğrencilik hakkı sona erse bile sınav haklarının devam edebileceğini belirtmektedir.

Ancak, uzaklaştırma cezasında bu ayırım yapılmadan öğrencinin sınav hakkı da dâhil olmak üzere tüm eğitim haklarından mahrum bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Kanunilik ilkesine aykırılığın yanı sıra, ilgili düzenleme eğitim hakkının özünü ortadan kaldıracak şekilde uygulanmaktadır.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Yukarıda belirtildiği gibi, öğrencilik hakkından mahrum bırakılma yaptırımını net bir tanıma sahip olmadığı için, kimi durumlarda öğrencinin eğitim hayatına tamamen son verilmesine yol açmaktadır. Özellikle, derslere erişimin engellenmesi, sınavlara girme hakkının ortadan kaldırılması gibi sonuçlar, öğrencinin eğitime devam etmesini imkânsız hale getirebilir. Bu tür bir yaptırımın getirdiği sonuçlar, hakkın yalnızca sınırlandırılması değil, doğrudan kullanılamaz hale gelmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, öğrencinin eğitim hakkını etkileyen bir yaptırımın uygulanması, hakkın özüne dokunmama ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Temel hakların sınırlandırılması sürecinde dikkate alınması gereken en önemli kriterlerden biri ölçülülük ilkesidir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Anayasa'nın 13. maddesi, temel haklara getirilen kısıtlamaların elverişlilik, gereklilik ve orantılılık kriterlerine uygun olması gerektiğini öngörmektedir.

Bu ilkeye göre:

a) Elverişlilik: Getirilen sınırlamanın hedeflenen amaca ulaşmada etkili olması gerekmektedir.

b) Gereklilik: Aynı amaca daha hafif bir müdahaleyle ulaşma imkânı bulunmuyorsa, ilgili sınırlama gerekli kabul edilebilir.

c) Orantılılık: Hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir denge bulunmalıdır.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Öğrencinin belirli bir süre kampüsten uzaklaştırılması amacı taşıyan bir disiplin cezası, onun tamamen eğitim hakkından mahrum kalmasına neden olacak şekilde uygulanmaktadır. Bu tür bir yaptırımın amacı kampüs düzeninin sağlanması olsa da, öğrenciye derslere ve sınavlara erişim hakkının dahi tanınmaması, amacı aşan bir cezalandırma niteliğindedir. Özellikle, hakkında tutuklama kararı verilmiş öğrencilerin bile sınavlara girme hakkına sahip olduğu bir sistemde, disiplin yaptırımı alan öğrencilerin sınav hakkından tamamen mahrum bırakılması, orantısız ve keyfi bir uygulama anlamına gelmektedir. Alternatif tedbirler varken, en ağır kısıtlamaya başvurulması ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Sonuç olarak, dava konusu düzenleme, kanunilik, hakkın özüne dokunmama ve ölçülülük ilkelerine aykırıdır. İlgili norm, yeterince açık ve öngörülebilir olmadığı gibi, uygulamada eğitim hakkını tamamen ortadan kaldıracabilecek geniş bir yorumlamaya izin vermektedir. Ayrıca, yaptırımın doğurduğu sonuçlar eğitim hakkının özüne dokunacak derecede ağırdır ve alternatif önlemler alınarak daha hafif bir sınırlama sağlanabileceken en ağır tedbire başvurulmaktadır. Alternatif uygulamaların yanı sıra uzaktan eğitim modüllerinden uzaklaştırma cezası öğrencilerin faydalanmasının önünde bir engel yoktur.

Bu sebeplerle, ilgili normun Anayasa'ya ve uluslararası insan hakları standartlarına aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

SONUÇ

Bu rapor, ifade özgürlüğü, örgütlenme hakkı ve barışçıl gösteri yapma özgürlüğünün üniversite kampüslerindeki kullanımını ve YÖK Kanunu'nun 54. maddesi çerçevesinde getirilen düzenlemeleri incelemektedir. Üniversiteler, demokratik toplumun temel değerlerini barındıran ve öğrencilerin özgürce fikirlerini dile getirebildiği alanlar olmalıdır. Ancak, mevcut düzenlemeler ve uygulamalar, öğrencilerin ifade, örgütlenme ve barışçıl toplantı haklarını kullanmalarını kısıtlamakta, hatta bazı durumlarda doğrudan engellemektedir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Anayasa Mahkemesi'nin kararları, bu tür düzenlemelerin temel hakların özünü zedeleyebileceğini ortaya koymuş ve 54. maddenin bazı hükümlerini iptal etmiştir. Ancak, iptal sonrası dahi bazı üniversiteler, ifade özgürlüğüne dair eylemleri farklı disiplin maddeleri kapsamında değerlendirmeye devam etmekte ve öğrenciler üzerinde baskı oluşturmaktadır. Ayrıca, disiplin cezaları kapsamında uygulanan uzaklaştırma tedbiri, eğitim hakkının özünü ihlal edecek şekilde geniş yorumlanmakta ve öğrencilere ciddi mağduriyetler yaşatmaktadır.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Bu bağlamda, ifade özgürlüğü, örgütlenme ve barışçıl gösteri hakkı konusunda getirilen sınırlamaların, Anayasa ve uluslararası insan hakları standartlarına uygun olması zorunludur. Üniversiteler, öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini destekleyecek şekilde özgürlükçü politikalar benimsemeli, ifade özgürlüğünü ihlal edebilecek düzenlemelerden kaçınmalıdır.

Kanunda uzaklaştırma cezası olarak düzenlenen disiplin cezasının mevcut halinin kaldırılarak eğitim ve öğretim hakkına uygun bir biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

SİVİL ALAN ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ
2025